

LA PUBLICITAT

dim. 15.530

REDACCIÓ I OFICINES
PASSEIG DE GRACIA, 34, BAIXOS. — TELÈF. 1.631-A.

BARCELONA, dijous 22 de febrer de 1923

TALLERS D'IMPRENTA
CARRER DE BARCELONA, 11 (15). — TELÈF. 1.170

EDITORIAL

La pietat dels nostres monuments històrics

Un fort literat i coratjós patriota, En Joan Santamaria, ha fet sentir el seu clam de pietat pels monuments històrics de Catalunya, que s'enforquen davant els nostres palls, per culpa de la decadència de l'Estat espanyol i per culpa de la inconsciència catalana. Volem recollir aquest noble crit, i ajuntar-hi la nostra veu demanant a tots els catalans la pietat amorosa per aquestes velles construccions, que són un tros de la nostra nació i un aspecte de la nostra glòria.

A dos grans monuments fa al·lusió. En Santamaria: el castell de Poblet i la Seu antiga de Lleyda. Poblet es desfà, a despit dels adobs i els pegats amb que es vol simular algun interès per la conservació d'aquelles ruïnes. Cada dia hi ha més perill d'enfonsaments que facin ràpida i irreparable la desaparició del monestir torturat. Ultra aquest perill, existeix el fet de l'abandó en que les ruïnes es troben. Les sales, els claustres, les dependències i els voltants, com ha explicat no fa gaire un col·laborador del nostre diari, es converteixen en dipòsit d'escombraries i en netjos herbeis, i els bocins de les pedres medievals fan de caus als conills i als llutres.

La Seu vella de Lleyda ha estat objecte, per part de l'Estat, d'una altra espècie de profanació. Se la fa servir de caserna, i sola les venerables voltes ressonen, com el poeta ha recordat amb mots roents, trompeta i timbal. Sort encara que algun militar piadós ha tingut miraments per aquelles parets, per aquelles portes, per aquells carreus que el Poder públic d'Espanya no ha sabut honorar ni estimar.

Cal dur a tots els catalans el sentiment de pietat pels nostres monuments en agonia o en enviliment. Mentre l'Estat espanyol posseïxi la jurisdicció sobre aquests monuments, no podem tenir fe ni esperança en la salvació dels records monumentals del passat de Catalunya. Sembla que aquests monuments siguin objecte de la mateixa tirria manifestada contra la llengua, contra el dret, contra el caràcter, contra la llibertat dels catalans. Les comissions burocràtiques oficialment encarregades de vetllar per la conservació dels monuments artístics i històrics, no volen, o no saben, o no poden complir degudament llur comès. Sovint els acords que prenen serveixen només per precipitar l'obra impia del temps i de la ignorància.

Catalunya ha de reclamar imperativament el dret de salvar les restes glòries de la seva història. Sabem que la Mancomunitat de Catalunya preparà temps enrera un pla vast on ocupava el preferent el monestir de Poblet, que hauriem vist restaurat i ben conservat. Però avui els catalans ens trobem que se'ns priva de salvar allò que l'Estat deixa perdre. No existeix altre recurs de salvació per als monuments amenaçats sinó l'encarregar llur custòdia i llur conservació a alguna corporació catalana, que hauria d'èsser, naturalment, la Mancomunitat.

No demanem res a l'Estat espanyol. Amb els recursos propis podríem refer els monuments en ruïnes. Molts dels nostres monuments històrics, en ésser restaurats, podrien ésser objecte d'utilitzacions adequades i respectuoses amb llur caràcter. Ni aquesta llibertat tenim: ni la llibertat de dedicar els diners catalans i l'amor de Catalunya a les pedres velles que són elements de la nostra història i senyals de la nostra ànima.

Quan una nació cau, els seus monuments també cauen. Ara que els patriotes alceu novament la nostra nació, havem d'alçar les pobres pedres caigudes. Els catalans havem de sentir la pietat dels nostres monuments històrics. En l'esforç per salvar la nostra nació, salvarem també aquestes ruïnes sagrades.

CARNET DE LES LLETRES

"MEDEIA"

La tràgica dissort de l'esposa abandonada que sacrifica els seus fills a la venjança, és el tema de la darrera obra d'En Pujols. Aquella figura femenina que Eurípides va fer flamar amb el foc de la passió amorosa és el motiu vell que recull l'estil i la imatgeria d'En Pujols. El nostre poeta, que tot just acabava de publicar la seva vivíssima recreació del *Llibre de Job*, escomet ara la tragèdia de *Medeia*.

Algú ha dit, i és veritat, el difícil que fóra de recopilar una antologia de la nostra literatura dramàtica. Aqueixes obres cabdals de l'escena catalana i venen que pocs fragments resisteixen l'examen seriós que els atorgui qualitat de pura creació artística. En la *Medeia* d'En Pujols cal reconèixer que aquest examen no fóra desfavorable. Així que us endinseu en la lectura de la tragèdia descobriu, a través de l'habitual enfarfegament pujolià, el fil d'or de la imatge. A més a més, la prosa que diuen els protagonistes té una noble amplitud i declaració, gairebé sempre una mica continguda, com cal. La imatgeria raja, salta, llum, continuament. Això no ens ve de nou. Però arribem a l'escena IV de l'acte primer, i d'un cop d'ull se us acut que és una escena perfecta, ben tallada. Les paraules de *Medeia* i de la *Dida* broden una letania dels fills. Quan la veu s'apaga a la boca de *Medeia*, la *Dida* reprèn, com un ressò, l'èpica.

Aquesta *Medeia* d'En Pujols, d'un to líric molt encès, ombrejada, a estones, d'un misteriós simbolisme quasi mactèrnic, ha estat un nou experiment. Un nou experiment de resultats molt satisfactoris. Sobre tot, quan l'autor del *Concepte general de la ciència catalana* atura i polix el doll paròdic de les seves paradoxes i no duu les semblances a les últimes conseqüències, és quan el diàleg de *Medeia* esdevé carregat d'imatgeria, però no passant de farciment.

Les imatges d'En Pujols són de les coses més lluminoses i més vives. En reproduïm una colla que proclamen la fecunda fantasia del poeta. Però caldrà subratllar tan passades de *Medeia* Tot el llibre respandeix d'imatgeria, com un cel constel·lat.

Shipboy

— D'aquí a pocs dies apareixerà una segona edició del llibre *Vint cançons*, de Tomàs Garcés.

— El primer número de *Paraules*, en la seva nova època, conté un sumari força interessant. Unes seccions de crítica d'art i de literatura, junt amb algunes col·laboracions selectes, mostren la bella valor d'aquesta joia recent literària.

— A la revista *Libri del giorno*, Cesare Giardini tractarà periódicament de llibres catalans. Per això ha estat creat una secció especial.

— La "Editorial Catalana" acaba de publicar El meu amic Pellini i altres contes, de Prudenci Bertrana. El camí errat, de Jovell Lluch, està a punt de sortir.

— Aquest vespre, a dos quarts de deu, el poeta Ventura Gassol, col·laborador de la "Fundació Bernat Metge", donarà una conferència a l'entitat cultural de Malgrat, "La Borretina Vermella", sobre el següent tema: El nostre Renaixement: Els clàssics a Catalunya.

— Hi ha el propòsit d'editar aplegats en un follet els articles que ve publicant Joan Sacs a LA PUBLICITAT sobre els diversos aspectes de la vida espiritual d'Holanda.

Converses filològiques

"El redactor diplomàtic de l'Agència Havas està autoritzat per a posar a aquestes notícies el mentís més categòric i formal."

Ben inadvertidament deu haver passat al traductor el mot espanyol *mentis*. En una traducció feta volant, pot fàcilment passar com a bo un mot que cap tret exterior delata immediatament com a espanyol. I, no gens menys, l'e de *mentis* és una terminació verbal absolutament estranya al català, que li oposa *iu*. *Mentis* és *mentiu*. És clar que cap català no usará mai per influència espanyola una forma verbal en *iu* en lloc de *iu*; però, els espanyols havent fet de *mentis* un nom, el traductor català, que ja no veu en aquest una forma del verb *mentir*, el deixa passar inadvertidament.

Sense necessitat de refer el passatge, el traductor podia evitar el mot *mentis* reemplaçant-lo per *desmentida*, que és l'acció de desmentir, o és, de dir a algú que ha mentit, que ha faltat a la veritat.

P. Febrer

(Queda prohibida la reproducció sense citar-ne la procedència.)

DES DE POLONIA

L'ENIGMA DE LA GUERRA

— Què creieu? Hi haurà guerra o no?
Aquesta pregunta se la fan actualment tots els polonesos. En els salons, durant els tes; en els balls; ho mäsures, en els cercles artístics, a cada discussió sobre els projectes de demà; en els cafès, a les biblioteques i en els pens, els uns als altres es fan en el mateix to la mateixa pregunta: — Què creieu? Hi haurà guerra o no?

Però seria equivocat de suposar que aquesta frase es pronuncia aquí amb accent d'incertesa. Aquests darrers anys hi ha hagut massa moments en els quals la guerra semblava inevitable i que els passinistes i els especuladors de valutes apromaven per fer circular rumors alarmants sobre la imminència d'un conflicte militar. La gent s'ha acostumat a les situacions insegures i no vol inquietar-se prematurament. Si l'un pregunta a l'altre la seva opinió sobre la possibilitat d'una conflagració europea ho fa com si preguntés a la criada el temps que fa i si li cal agafar el paraigua per sortir. Això és completament natural en un país on no ha acabat la guerra sinó des de fa dos anys i que ha passat després per situacions en les quals s'ha molt bé el soroll de les armes.

També a Rússia es parla molt de la guerra. Però mentre a Polònia els elements governamentals i la Premsa mostren una calma impertorbable, a Moscou, al contrari, els estadistes més influents i els polítics més representatius són els que es preocupen públicament del perill.

Ja el 13 del mes passat Kalinin, el president del Comitè Central, publicà un manifest en el qual, dirigint-se a tots els pobles del món, que cauen espurnes perilloses damunt dels polvorins que el Tractat de Versalles ha fet sorgir a tots els recs d'Europa. Dos dies després, Bukharin, el cèlebre economista bolxevista, en un discurs pronunciat a la reunió del Soviet de Moscou, afirmà que Rússia es troba davant la possibilitat d'una intervenció militar a la qual l'obligaria la burgesia francesa. A tots aquests manifestos i discursos hi ha amenaces contra Polònia. Els polítics bolxevistes tracten de convèncer el poble que en cas d'una guerra franco-polonesa Polònia prelarà una ajuda militar a França i que aleshores Rússia es veurà obligada a intervenir, està clar que al costat d'Alomanya.

El diari de Moscou "Pravda" escrivia fa poc: "Si Polònia intervé al costat de França serà inevitable una tempesta general a Europa. I en aquesta tempesta es rombran les ales signants de

l'Aliga blanca. Amb tot, això no succeirà sinó després de calamitats horribles. El govern polonès serà responsable dels seus actes davant de tota la humanitat.

Què signifiquen aquestes temors i aquestes amenaces dels bolxevistes? És el desig de la pau o bé el desig de la guerra? La lleialtat envers Alemanya o bé l'esperança de la revolució mundial?

Em sembla que el to major que usen actualment els polítics i els periodistes bolxevistes està destinat a Alemanya. Si eriden tant és perquè se'ls sentia a Berlín. Els bolxevistes han controlat molts deus econòmics i espiat amb els alemanys. A més a més, l'abril passat signaren amb ells a Rapallo un tractat del qual s'ha dit que no és més que un conveni econòmic, però que ha de tenir, segons tots els indicis, una prolongació natural en un acord polític. Els bolxevistes tenen, doncs, moltes obligacions amb Alemanya i estan pagant-les en la moneda de les paraules. Això té conseqüències de no costar res i poder servir un dia de prova de lleialtat. I així ho comprenem també a Berlín. Segons els informes que hi arriben d'allà, els alemanys no creuen en la possibilitat d'una ajuda de part de Rússia.

Els manifestos, els discursos i els articles en els quals els bolxevistes parlen tant de la guerra, poden també tenir un altre objecte. Els bolxevistes intervinen a la guerra solament en el cas que escaigui una revolució comunista a Alemanya o bé si poguessin comptar amb aquesta revolució. En aquest cas, l'exèrcit vermell es dirigiria contra Polònia per implantar aquí el règim sovieta i ajudar des d'aquí als comunistes alemanys. Es tractaria de donar altra vegada actualitat a la idea de la revolució europea. Les trompetes guerreres que estan sonant actualment a Moscou han de preparar el poble rus per a una eventual intervenció, no solament militar, sinó també revolucionària. M'abstinc de fer auguris sobre el curs que prendrà el conflicte franco-alemany. N'hi ha molts que creuen en complicacions molt serioses. Entre elles trobem també certs reaccionaris russos. Tinc informes que asseguren que les "guardies blanques" estan preparant-se per a una guerra entre Polònia i els Soviets per posar-se al costat d'aquella. Cal també que Moscou hi compti amb aquest perill. Els bolxevistes tenen esperança i tenen por. Heu's aquí perquè estan parlant de la guerra, amb tanta gravetat i vehemència.

T. Peiper

Cracòvia, febrer

UN PLEBISCIT HELVETIC

França i Suïssa

Després del tractat de Versalles, el Govern francès va sostenir la tesi que quedava derogat l'establiment de zones franques a la frontera suïssa, les quals havien estat imposades a França després de la derrota napoleònica. Per resoldre el conflicte que aquesta tesi plantejava, s'havia arribat entre els Govern de París i de Berna a una convenció, que fou signada el dia 7 d'agost de l'any 1921, i que posteriorment fou estat aprovada pels Parlaments de la Confederació helvètica i de la República francesa.

Però ha calgut solmetre aquest conveni a un referèndum popular. L'escrutini ha estat desfavorable. La majoria contrària resulta enorme. I es dona el cas que els cantons de llengua germanica, que no estan directament interessats en la qüestió de les zones franques, han decidit la votació amb majories hostils a l'arranjament, mentre que els cantons llatins, més afectats per la qüestió debatuda, han donat uns 30.000 vots de majoria en favor del conveni. Aquest afecta directament al cantó de Ginebra i per bé que allí hi ha hagut una majoria contrària, ha estat molt poc considerable: 8.607 vots en pro i 8.979 en contra.

A què es deguda l'actitud de la majoria dels cantons suïssos? Una gran part de la Premsa francesa hi veu molts polítics. Suposa que els suïssos de llengua germanica han volgut manifestar llur disgust contra França per l'ocupació de la Ruhr. M. Charles Maurras és qui amb més claredat manifesta aquesta convicció. "Es notori — escriu a "L'Action Française" — que l'arranjament que convenia als cantons veïns de la nostra Saboya ha estat rebutjat en son principi, perquè era una arranjament francès, i els habitants de llengua alemanica desaproven que hom s'avingui, que hom estigui en bones relacions amb el país que ocupa la Ruhr. És l'evacuació de la Ruhr allò que han "plebiscitat" els nostres veïns. La propaganda alemanica ha de sentir-se orgullosa d'aquest resultat, i els pangermanistes poden concebre vivíssimes esperances. La idea alemanica unitària ha fet un pas a la llibre Helvècia! Jo no dic que la Confederació quedés dissolta. Dic allò que veig: l'interès ètnic i lingüístic s'imposa a l'interès confederal. La Història i el Dret perden el que guanya la idea germanica. No serem els únics a lamentar-ho. Els ciutadans de la Suïssa alemanica se'n hauran de penedir. Si no s'hi posa esmena, llurs llibertats seran sacrificades a aquest entusiasme de mal concebuda fraternitat."

Com ja es pot esperar, Maurras aprofita el resultat desfavorable que als francesos ha tingut el darrer referèndum suís, per assenyalar els perills del règim plebiscitari, profundament democràtic. Però és difícil que serveixi de criteri per jutjar una institució política com el referèndum, el resultat concret que hagi pogut donar en tal o tal ocasió. Si els suïssos de llengua alemanica són avui hostils a França, és possible que dins un règim suís monàrquic i autòcrata l'hostilitat fos encara més forta i sobretot més perillosa.

A. Rovira i Virgili

La situació a Europa

A les regions ocupades continua tot igual; segueixen les expulsions i detencions i les vagues paròdiques, que han estat augmentades amb la dels ferroviaris de la línia de Duren, recentment cedida als anglesos a França. Corren rumors que el Govern alemany prepara una nova ordre de vaga general i per altra part es diu que té intenció de començar una negociació internacional sobre l'ocupació.

A Orient es noten tendències de la conciliació, i una prova en són els violents atacs del diari de Moscou "Pravda" contra Mústarà Kemal al qual excomunica i retira l'ajut que els bolxevistes li havien prestat, per haver-se aliat amb els capitalistes turcs.

Full de dietari V A R I A

EL CLUB I ELS CLUB-MEN

Contemplava amb plaer les reformes introduïdes en un vell Club barceloní. Les trobava discretes, plenes de seny i de dignitat. Se'm va acudir: — Ara no més caldrà que els socis es reformin.

I, com més hi penso, més just trobo aquest acudit. Caldrà que els socis reformin una mica els seus costums per a posar-se a to amb el decorat i amb el muntatge. Les negligències i incorreccions que abans passaven imperebudes, en el nou ambient destacaran amb una força Retirar les escupidores fóra una mesura elegant; les escupidores són bandejades de tots els estats que s'estimen. On escupir, aleshores? Enlloc. La persona com cal, o bé domina aquesta necessitat, com en domina moltes d'altres, o bé se'n va a un lloc reservat i amagat per alliberar-s'en.

No podedu prescindir de l'odiosa bacina de porcellana? Lloat sia Déu! Però almenys useu-la exclusivament per als objectes que el seu nom indica. És inoportú farcir-la de papers, de capses de corbilles buides, de cafè sobrer, etc.

I el que diem de les escupidores, caldrà tornar-lo a dir d'altres estres relacionats amb la vida animal. Esgarriar comprovar la falta de propietat amb que acuen persones fetes i dretes, així que es troben entre les quatre parets del lloc assenyalat amb les misterioses inicials W. C. I Quanta desconsideració per als que hi vindran després! Quanta puerilitat! Quanta brutalitat! Quanta indecència!

Fu hi, no em veig amb cor de tractar graciosament aquest tema crissat de perills. Deixem-lo.

En canvi, no veig inconvenient a recordar que els exiguas-mans no han de servir per treure llustre a les sabates; que no està bé que el soci s'emporti dins una paperina el sabó en pòls dels lavabos; que la cendra del cigar no ha d'escampar-se sobre els pupitres destinats a escriure; que només es poden fer senyals amb llibres propis, etc., etc.

Tant de bo la reforma del Club començés la reforma dels clubmen!

Carles Boldavilla

RELACIONS DE LA BOTANICA AMB LA TIPOGRAFIA

La Universitat de Barcelona ha estat teatre de moltes escenes extraordinàries. Els seus patis i les seves aules n'han vistes de seques i de verdes. L'anecdota pintoresca hi té molta més importància que la tradició científica. Però qui podia esperar que el laboratori de Mineralogia i Botànica que dirigeix el doctor Vilà i Nadal es transformés en un obrador tipogràfic?

Reconeguem que no era lògic esperar una transformació semblant. Però el cert és que fa un parell de dies el pati de la Facultat de Dret es veia invadit per unes màquines enormes, que hi foren hissades mitjançant un joc de corbilles i palanques.

Fets esbriants oportuns, resultat que les màquines que ocupaven el pati de Dret són màquines d'impremta, destinades al laboratori de Mineralogia i Botànica. En portaran més encara. Totes pertanyen al catedràtic de l'assignatura.

Hi ha una curiositat molt desvetllada al voltant d'aquesta feta. És que el doctor Vilà i Nadal, ex-director del "Jazzhan-University", està a punt de descobrir una relació transcendental entre la Botànica i la Tipografia? Per ventura el distingit botànic musical ens prepara la sorpresa d'un nou procediment d'impressió sobre fulles fresques de papirus, obtingudes mitjançant un cultiu imaginat per ell?

Ja sabem que tots els catedràtics solen trobar, en un capítol especial del llibre de text, que l'assignatura que expliquen té relacions nombroses i insondables. Tanmateix entre la Impremta i la Història Natural no podem endevinar quin vincle existeix.

Donem-nos a la Facultat de Ciències que vulgui llevar-nos aviat aquest dute que ens neguiteja. No ens amaguem. Si el senyor Vilà i Nadal ha descobert alguna cosa, volem assabentar-nos de seguida. Si solament vol exercir, dins el clos universitari, la noble indústria tipogràfica, el·lustrada per Elzevir i Ald-Manuel, també ho volem saber. Poiser, cuitem a fer-li una comanda.